

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
	ความสำคัญของงานวิจัย.....	4
	คำถามหลักในการวิจัย.....	4
	ขอบเขตการวิจัย.....	5
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
	แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการป่า.....	8
	แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่า.....	17
	แนวคิดเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ.....	19
	แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	23
	แนวคิดเกี่ยวกับระบบความสัมพันธ์ระหว่างช้าง คน ป่า.....	27
	พฤติกรรมช้าง.....	35
	แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่า.....	42
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	52
	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	59
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	60
	ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย.....	60
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	61
	การเลือกกรณีศึกษาและพื้นที่ในการวิจัย.....	62
	ระยะเวลาในการวิจัย.....	63
	การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	63
	ขั้นตอนและวิธีการวิจัย.....	63
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	67

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การนำเสนอข้อมูล.....	67
กระบวนการและวิธีศึกษาชุมชนแบบมีส่วนร่วม.....	68
4 บริบทชุมชน.....	89
สภาพทั่วไปของชุมชน.....	89
การก่อตั้งชุมชน.....	89
สภาพทางกายภาพ.....	94
ลักษณะภูมิประเทศ.....	96
ความเชื่อเรื่องการสื่อสารระหว่างคนกับช้าง.....	99
สภาพพื้นที่ป่าคงใหญ่ในอดีต.....	101
สภาพทางชีวภาพ.....	108
สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม.....	109
สภาพการศึกษา.....	115
สภาพทางเศรษฐกิจ.....	118
สภาพการเมืองการปกครอง.....	120
โครงสร้างอำนาจในกลุ่มองค์กร.....	128
การสาธารณสุข.....	130
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.....	131
วิเคราะห์ศักยภาพชุมชน.....	131
วิเคราะห์ด้านภูมิปัญญา.....	131
วิเคราะห์ด้านทรัพยากรป่าไม้ ดิน น้ำ.....	133
วิเคราะห์ด้านแหล่งท่องเที่ยว.....	133
วิเคราะห์ด้านองค์กร/กลุ่ม.....	134
5 ผลการวิจัย.....	141
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	141
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	141
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	143

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูลด้านพืชอาหารช้าง.....	143
หลักการบริหารจัดการป่าในพื้นที่.....	151
วิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์ระหว่างช้าง คน ป่า.....	154
ตัวอย่างผลกระทบที่ช้างป่าออกมากินอาหารพืชไร่ราษฎร.....	167
สถานการณ์ปัญหาและสาเหตุที่ช้างป่าออกมากินอาหารพืชไร่.....	180
ประเมินความเสียหายด้านพืชไร่ของราษฎร.....	196
วิเคราะห์ช่วงปี พ.ศ. ที่ช้างป่าออกมากินอาหารพืชไร่.....	198
ตัวอย่างสถานการณ์ปัญหาช้างในพื้นที่.....	200
วิธีการของชาวบ้านในการแก้ไขปัญหาช้าง.....	206
แนวทางการอยู่ร่วมกันระหว่าง ช้าง คน ป่า.....	211
6 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	216
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	216
สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล.....	219
ประโยชน์ที่ได้จากการศึกษาวิจัย.....	249
ประโยชน์ที่องค์กรชุมชนได้รับจากการศึกษาวิจัย.....	249
ประโยชน์ที่ผู้วิจัยและทีมงานได้รับจากการศึกษาวิจัย.....	250
ข้อเสนอแนะ.....	250
ข้อเสนอแนะต่อองค์กรชุมชน.....	250
ข้อเสนอแนะต่อองค์กรที่เกี่ยวข้อง.....	251
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	252
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	252
บรรณานุกรม.....	253
นุคลานุกรม.....	257

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก.....	261
ภาคผนวก ก ตัวอย่างหนังสือติดต่อราชการ.....	262
ภาคผนวก ข แบบสำรวจพืชอาหารช้าง.....	267
ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย.....	274
ภาคผนวก ง ภาพประกอบกิจกรรมโครงการ.....	293
รายชื่อทีมงานวิจัย.....	312
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	314

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	แผนพัฒนาชุมชนหรือแผนแม่บทชุมชนบ้านหนองบอน หมู่ 8.....	77
2	การปลูกพืชในพื้นที่ทำการเกษตรบ้านหนองบอน.....	108
3	จำนวนประชากรของหมู่บ้านหนองบอน.....	109
4	ทำเนียบเจ้าอาวาสวัดบ้านหนองบอน.....	112
5	จำนวนนักเรียนในแต่ละระดับชั้น โรงเรียนบ้านหนองบอน.....	116
6	จำนวนครูและบุคลากร โรงเรียนบ้านหนองบอน.....	117
7	การถือครองที่ดินของชาวบ้านบ้านหนองบอน.....	119
8	การใช้ประโยชน์ที่ดินของชาวบ้านบ้านหนองบอน.....	120
9	ทำเนียบผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านหนองบอนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541-ปัจจุบัน.....	121
10	รายชื่อคณะกรรมการหมู่บ้านบ้านหนองบอน.....	122
11	รายชื่อหัวหน้าคุ้มหมู่บ้าน บ้านหนองบอน.....	123
12	รายชื่อตุลาการหมู่บ้าน บ้านหนองบอน.....	123
13	บุคลากรที่ชาวบ้านให้ความนับถือ.....	126
14	แบบสำรวจพืชอาหารช้างป่าประเภทหญ้า	143
15	แบบสำรวจพืชอาหารช้างป่าประเภทไม้.....	144
16	แบบสำรวจพืชอาหารช้างป่าประเภทเถาวัลย์และไทร.....	145
17	แบบสำรวจพืชอาหารช้างป่าประเภทไม้ยืนต้น.....	146
18	แบบสำรวจพืชอาหารช้างป่าประเภทพืชไร่และพืชสวน.....	148
19	ประเภทพืชอาหารช้างที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของช้าง.....	149
20	ความสัมพันธ์ระหว่างช้างกับคนในอดีตทั้งเชิงบวกและเชิงลบ.....	154
21	ระบบความสัมพันธ์ระหว่างช้างกับคนในปัจจุบันทั้งเชิงบวกและ เชิงลบ.....	156
22	ระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับป่าในอดีตทั้งเชิงบวกและเชิงลบ.....	158
23	ระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับป่าในปัจจุบันทั้งเชิงบวกและเชิงลบ	160
24	ระบบความสัมพันธ์ระหว่างช้างกับป่าในอดีตทั้งเชิงบวกและเชิงลบ.....	162

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
25 ระบบความสัมพันธ์ระหว่างช้างกับป่าในปัจจุบันทั้งเชิงบวกและเชิงลบ.....	163
26 สรุปข้อมูลตัวอย่างผลกระทบระหว่างคนกับช้าง.....	167
27 สรุปผลกระทบที่ช้างป่าออกมากินอาหารพืชไร่ของราษฎร.....	174
28 ตัวอย่างข้อมูลช้างป่าทำลายทรัพย์สินของราษฎร ในปี พ.ศ. 2537.....	177
29 สถานการณ์ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อแสวงหาและขยายที่ดินทำกินของกลุ่มราษฎรทั้งในและนอกพื้นที่.....	181
30 การใช้ประโยชน์ของบริษัทเอกชนในพื้นที่ป่าดงใหญ่.....	188
31 สถานการณ์ปัญหาการเรียกร้องของประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับการคัดค้านบริษัทเอกชนเช่าพื้นที่ป่า.....	190
32 ผลการประเมินความเสียหายพืชไร่ของราษฎรที่ได้รับผลกระทบจากช้างป่าในพื้นที่ตำบลถ่านางรอง.....	197
33 ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของราษฎรรอบแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่เกี่ยวกับความถี่ที่ช้างป่าออกมากินพืชไร่.....	198

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แผนที่ผืนป่าคงพญาเหิน-เขาใหญ่.....	136
2 แผนที่เดินดินหมู่บ้านหนองบอน.....	137
3 แผนที่แสดงเส้นทางหากินของช้างป่า.....	138
4 แผนที่ทรัพยากรพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคงใหญ่ จังหวัดบุรีรัมย์.....	139
5 แผนที่ผังหมู่บ้านหนองบอน หมู่ 8 ตำบลลำนางรอง.....	140
6 บริบทชุมชน บ้านหนองบอน ตำบลลำนางรอง อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์.....	294
7 ระบบความสัมพันธ์ระหว่างช้าง คน ป่าในพื้นที่ป่าคงใหญ่ ตำบล ลำนางรอง อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์.....	296
8 ภาพประกอบกิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการ.....	298
9 สถานการณ์ปัญหาในพื้นที่ ตำบลลำนางรอง.....	305
10 ตัวอย่างวิธีการชาวบ้านในการบรรเทาปัญหาช้างป่า.....	308
11 กิจกรรมปลูกพืชอาหารช้างบริเวณป่าเสื่อมโทรมหนองใหญ่สวชสอ.....	309
12 ภาพประกอบความหลากหลายทางชีวภาพของป่าคงใหญ่.....	310